

ARTICOLE ȘI NOTE

CÎTEVA DESCOPERIRI MONETARE ROMANE IMPERIALE ÎN DACIA ROMANĂ

de
ALEXANDRU SĂȘIANU

Vechile registre de inventar ale Muzeului Țării Crișurilor conțin un material deosebit de prețios pentru formarea unei imagini de retrospectivă asupra descoperirilor monetare romane imperiale de la sfîrșitul secolului trecut și începutul secolului XX. Ele ne oferă o listă impresionantă de descoperiri monetare antice, care urmează a fi fructificate într-o lucrare aparte. Dintre acestea, deocamdată, am selectat două descoperiri. Prima, din păcate foarte laconică, motiv pentru care nu ne este facilitată trimiterea la cataloagele de bază, o găsim în registrul nr. II, care cuprinde anii 1887—1897. Descoperirea a fost înregistrată în anul 1888.¹ Se relatează despre descoperirea la Moigrad a două monede emise de Septimiu Sever, una de bronz și alta de argint. Cea de-a doua mențiune a fost făcută în anul 1890,² conținînd, la fel de lapidar, descoperirea tot la Moigrad a unui denar emis de Hadrian, a altuia de Geta și a unei monede de aramă emisă de împăratul Maximus.

A doua descoperire de monede romane este înserată în registrul nr. III, la anul 1898.³ Despre această descoperire se menționează doar faptul că provine de pe fostul teritoriu al provinciei romane Dacia, fără să se indice locul sigur al descoperirii și nici împrejurările acesteia. Monedele sînt emise de împărații Valentinian (3 bucăți) și Valens (6 bucăți). Avem în schimb posibilitatea ca pe baza descrierii făcute să indicăm tipul de monedă. Dăm în cele ce urmează descrierea lor:⁴

a. *Valentinian* (364—375 e.n.)

1. Av. DN VALENTINIANVS PF. [AVG] Capul cu diademă al împăratului spre dreapta.

¹ Registrul de inventar al Secției de istorie a Muzeului Țării Crișurilor din Oradea, 1888, nr. 212—213.

² *Ibidem*, 1890, nr. 11—13.

³ *Ibidem*, 1898, nr. 17.

⁴ Trimiterile s-au făcut la catalogul lui Cohen, *Description historique des Monnaies frappées sous l'empire romain*, Ediția I-a, Paris, 1862.

Rv. SECVRITAS REIPVBLICAE. Victoria mergînd spre dreapta ține în mîna dreaptă cunună de lauri, în stînga ramură de palmieri; în exergă ASISC.

Bronz mic, Cohen, nr. 55.

2. Idem

3. Av. Ca mai sus.

Rv. GLORIA ROMANORVM. Împăratul întorcîndu-se spre dreapta, ține în mîna stîngă un steag cu monograma lui Christos, mîna dreaptă pe creștetul unui prizonier îngenuncheat; în exergă BSISC, în cîmp litera D.

Bronz mic, Cohen, nr. 50.

b. *Valens* (364—378 e.n.)

1. Av. DN VALENS PF AVG. Capul încoronat al împăratului

Rv. Victorie ținînd în stînga ramură de palmieri și în dreapta cunună de lauri; în exergă SMAQP, în cîmp B,

Bronz mic, Cohen, nr. 72

2. Idem, dar fără litera B în cîmpul reversului

3. Idem, dar pe revers în exergă TEST Cohen, nr. 72

4. Idem, dar cu ASISC, Cohen, nr. 72

5. Idem, dar în exergă [R]-SECVNDA Cohen, nr. 72

6. Idem, dar în exergă [RP]RIM[A]. Cohen, nr. 72

În altă ordine de idei, amintim descoperirea, în anul 1907, în hotarul satului Buciumi, probabil în apropierea castrului roman, a trei monede de aur emise de împăratul Nero, care corespund în catalogul lui Cohen cu numerele 39, 41, 43 sau 45. Această descoperire completează lista monedelor romane imperiale descoperite la Buciumi, între care există și monede emise de împăratul Nero, dar în majoritate monede de valoare mică.⁵

La aceste descoperiri, mai vechi, dar cu valabilitate pentru istoria circulației monedei romane în Dacia, adăugăm o altă descoperire de dată recentă. În anul 1967 în peștera Puculea (com. Vălișoara, peștera de deasupra casei nr. 1) din Cheile Aiudului au fost descoperiți doi denari⁶ suberați emiși de împăratul Volusian (252—254 e.n.). Dăm mai jos o succintă descriere a celor două monede:

1. Av. IMP CC VIB VOLVSIANVS AVG. Cap încoronat al împăratului spre dreapta.

Rv. VIRTVS AVGG. Virtus sprijinindu-și mîna dreaptă pe un scut, în stînga ține o lance lungă.

G=3,5 g. D=2,2 cm. Cohen, nr. 79

⁵ E. Chirilă, N. Gudea, V. Lucăcel, C. Pop, *Castrul roman de la Buciumi*, Zalău, 1972, p. 94.

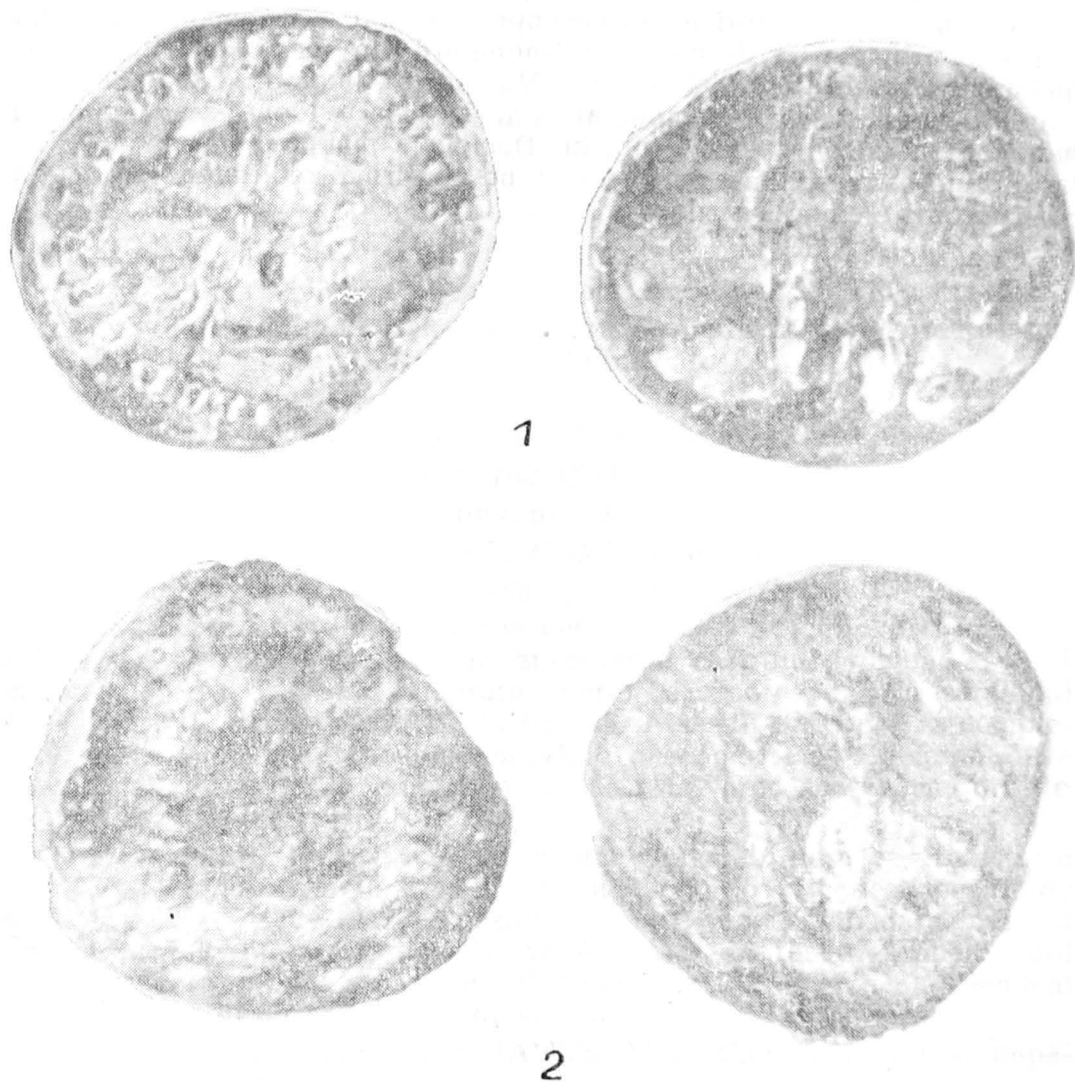
⁶ Descoperirea a fost făcută de I. Emödi, căruia îi mulțumim și pe această cale pentru amabilitatea cu care ne-a pus la dispoziție monedele.

2. Av. Ca mai sus.

Rv. FELICITAS PVBL. Felicitas ținând în mîna dreaptă cornul abundenței, în cealaltă o lance.

G=2,95 g. D=2 cm. Cohen, nr. 17

Ca importanță istorică din descoperirile mai sus pomenite se detașează în primul rînd descoperirile monetare din secolul al IV-lea e.n., emisiunile împăraților Valentinian, Valens și Maximus (383—388 e.n.), care din punct de vedere monetar contribuie la evidențierea circulației monetare neîntrerupte pe teritoriul Daciei, la mai bine de un veac de la retragerea aureliană, iar acest fapt confirmă realitatea istorică a continuității elementului daco-roman.

PLANŞA I. Monede romane imperiale descoperite în peştera Puculea — comuna Vălişoara (jud. Alba)